

ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಾ (ಆತ್ಮಂತಿಕ) ಹಾಗೂ ಅಪರಾ (ಪ್ರಾರಂಭಿಕ) ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಹಂತಗಳು: ಗೌಣೀ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಭಕ್ತಿ ಎಂದು. ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಹಂತಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಪ್ರಕಾರ ಭಕ್ತಿಯ ಗುರಿ ಪರಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು.

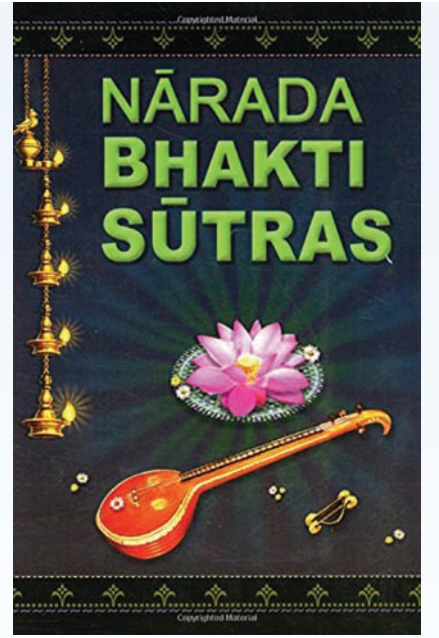
ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ದೇವರ್ಷಿನಾರದರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ - 'ನಾರದಸ್ತು ತದರ್ಪಿತ ಅಖಿಲ ಆಚಾರತಾ ತದ್ವಿಸ್ಮರಣೇ ವ್ಯಾಕುಲತೇತಿ' (ಸೂ. ೧೯) ಎಂದು. ಎಂದರೆ, ಭಕ್ತನು ತಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಮಸ್ತ ಕಾಯಿಕ, ವಾಚಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ಮರೆಯದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ 'ಯಥಾವ್ರಜಗೋಪಿಕಾಯಾಂ' (ಸೂ. ೨೧) - ವ್ರಜ ಗೋಪಿಕೆಯರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವ್ರಜಗೋಪಿಕೆಯರಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ಜ್ಞಾನ ಇರುತ್ತದೆ (ಸೂ. ೨೨). ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಪರಮಭಕ್ತಿಯರಾದ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಮಹಾತ್ಮೆಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾರದರು ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮಯೋಗಗಳ ಸಮುಚ್ಚಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ-ವಿವೇಕಾನಂದರೂ ಈ ಯುಗಕ್ಕಾಗಿ ವೇದಾಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಾಗ ಈ ಯೋಗ ಸಮನ್ವಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣ ಮಠ ಹಾಗೂ ಮಿಷನ್ನಿನ ಲಾಂಛನದಲ್ಲೂ ಇದನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ "ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾರದೀಯ ಭಕ್ತಿಯೇ ಆತ್ಮಂತ ಉತ್ತಮವಾದುದು" ಎಂಬ ಮಾತು ಸೂಕ್ತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಅಪರಾ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗೌಣೀ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಎಂದು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ, ಗೌಣೀಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ತಿ, ಅರ್ಘ್ಯಾರ್ಪಣೆ ಹಾಗೂ ಜಿಜ್ಞಾಸುವನ್ನು, ಮುಖ್ಯ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹನ್ನೊಂದು ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ನಾರದರು ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:

೧. ವಿಷಯಾಸ್ತಿಯ ತ್ಯಾಗ ೨. ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಂಗ ಹಾಗೂ ಸೇವೆ ೩. ಮಮಕಾರ ತ್ಯಾಗ ೪. ಏಕಾಂತವಾಸ ೫. ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ೬. ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗುವುದು ೭. ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳ ತ್ಯಾಗ ೮. ಕರ್ಮಫಲ ತ್ಯಾಗ ೯. ಕರ್ತೃತ್ವ ಭಾವತ್ಯಾಗ ೧೦. ದ್ವಂದ್ವರಾಹಿತ್ಯ ೧೧. ಫಲವೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಲೋಕ-ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ತ್ಯಾಗ. (ಸೂ. ೪೬-೫೦)

ಈ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ 'ತ್ಯಾಗ' ಎನ್ನುವ ಅಂಶ ಸಾಧನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಂದು ವಿಧವಾಗಿ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಯಾವುದರಿಂದ ದೂರವಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರೆ, ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಾದ ಧನಾತ್ಮಕ ಅಂಶಗಳ (ಮುಂಚೆ ತಿಳಿಸಿದ 'ನಾರದಸ್ತು...' ಸೂ. ೧೯) ಹಾಗೂ ಸತ್ಸಂಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಬಹಳ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ಪರಾಭಕ್ತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಅಪರಾ ಭಕ್ತಿಯ ಹಲವು ಮುಖಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಗುಣರಹಿತ-ಕಾಮನಾ ರಹಿತ ಎಂದು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಆ ಮುಖ್ಯಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನಿಗೆ ಪರಾಭಕ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಹಂತವಾಗುತ್ತದೆ;

ಮತ್ತು ಪರಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವ 'ಜ್ಞಾನೀ ತ್ವಾತ್ಮೈವ ಮೇ ಮತಂ' ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ, ಅಪರಾ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಭಗವಂತನೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಒಂದಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಅನುಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳನ್ನೂ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರು ನಾರದ ಭಕ್ತಿಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃತಿಯ ಆವೃತ್ತಿಗಳು:

1. **Narada Bhakti Sutras**, Swami Tyagishananda, Rama Krishna Math, Mylapore, Chennai - 600004, p. 255, Rs.50

2. **Narada Bhakti Sutras**, Swami Bhuteshananda, Advaita Ashrama, 5, Entally Road, Kolkata - 700014, 212 pages, Rs.50

3. **ನಾರದ ಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ**, ಸ್ವಾಮಿ ಸೋಮನಾಥಾನಂದ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ, ಯಾದವಗಿರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦೦೨೦, ಪು. ೧೧೬, ರೂ.೨೦

4. **ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಭಕ್ತಿಸೂತ್ರಗಳು**, ಸ್ವಾಮಿ ಹರ್ಷಾನಂದ, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಆಶ್ರಮ, ಯಾದವಗಿರಿ, ಮೈಸೂರು ೫೭೦೦೨೦, ಪು. ೨೦೦, ರೂ.೩೮

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆ

ಡಾ || ಟಿ.ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ

ತತ್ತ್ವ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆ ಇವೆರಡರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅದ್ವೈತ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಕೃತಿರತ್ನವೇ 'ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ.' ಬಹುವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಛೋಪಕಥೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ದಾಯಕವೂ, ಬುದ್ಧಿಪ್ರೇರಕವೂ, ವೈರಾಗ್ಯಪರವೂ ಆಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರು ಹಿರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರು; ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಾಚ್ಯವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯದಲ್ಲಿ ಉಪನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿದ್ದು ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗ್ಗಿಗಳೂ, ಅಲಂಕಾರ-ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವು ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಕರಣ ಗ್ರಂಥ. ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯೋಗ ಹಾಗೂ ವೇದಾಂತರಹಸ್ಯವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳೇ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ವಾಸಿಷ್ಠರಾಮಾ ಯಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತದ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾದ ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಲೆಂದು ಭಗವಾನ್ ಚತುರ್ಮುಖನು ತಮಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಿತ್ತಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದರೆಂದೂ, ಅದನ್ನೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಈ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರೆಂದೂ ಇದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು, ನಿಶ್ಚಲದಾಸರು ಮೊದಲಾದ ಅದ್ವೈತವೇದಾಂತದ ಅನೇಕ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ ಗ್ರಂಥದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳೂ ಹಾಗೂ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳೂ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪರಮಾದರದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಉದ್ದೇಶ :

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠಗ್ರಂಥವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೇರುಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದರ ಧ್ಯೇಯವು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸುವುದಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯ ಮೂಲವನ್ನೇ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಆಗ ಕೊನೆಯ ತನಕ ಅಪೂರ್ಣತೆಯ ಕೂಪದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಾಡ

ಬೇಕಾದೀತು. ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿವಚನವೂ ಇದೇ ತವಕವನ್ನು ಹೊರ-ಹೊಮ್ಮಿಸಿದೆ. "ಕಸ್ತನ್ನ ಭಗವೋ ವಿಜ್ಞಾತೇ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಜ್ಞಾತಂ ಭವತಿ" (ಮುಂಡಕ-೧, ಖಂಡ-೧, ಮಂತ್ರ-೩) ಪೂಜ್ಯನೇ! ಯಾವುದನ್ನು ತಿಳಿದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ - ಎಂಬುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಕರ್ತವ್ಯವಿಮುಖನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ವೈರಾಗ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಕಾಲಿಕವಾದ ಭಾವಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಬಗೆಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮಸಂನ್ಯಾಸ ಉತ್ತಮವಲ್ಲ. ಕರ್ತವ್ಯರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೇ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಹೇಗೆ ದೊರಕಿತು? ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರುದ್ವಿಗ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವನು ಉದ್ದೇಗ ವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಆಗುವುದು ಯಾವಾಗ? ಗಗನದಂತೆ ಪ್ರಶಾಂತ ಧೀರನಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಮೋಹದ ತಾಕಲಾಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ

ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರದ ಅನು ಸಂಧಾನದಲ್ಲೇ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದ ಸತ್ತ್ವವು ಅಡಗಿದೆ.

ವಿಚಾರಪರನಾದ ಜೀವನಿಗೆ ವಿಷಾದಯೋಗದ ಅನುಭವವು ಆಗೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭೋಗಜೀವನವು ಅರ್ಥರಹಿತವಾದುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿಯ ಜ್ವಾಲೆ ಉರಿಯತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಶಾಂತಿಯು ದೊರಕದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅಂತ ರಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಮಾಯವಾಗಿ ಅವನು ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಲುಕು ತಾನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ನಾಶವನ್ನು ನೋಡು ತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾನವಜೀವನದ ಅಪೂರ್ಣತೆಯ ಕೊರಗನ್ನು ದೂರವಾಗಿಸಲು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಹುಡುಕು ತಾನೆ. ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯದಿಂದ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮನಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕರ್ಮ-ಜ್ಞಾನಗಳ ನೈಜತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಕರ್ತವ್ಯವಿಮುಖರಾಗದೆ, ಸದಾ ಕರ್ತವ್ಯಪರರಾಗಿ, ಜ್ಞಾನದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಜಗತ್ತಿನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಶಾಂತಿ-ಸುಖ-ಸಂತೋಷ-ನೆಮ್ಮದಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು, ಕರ್ತವ್ಯನಿರತರಾಗಿ ತ್ಯಾಗದಿಂದಲೇ ಅಮೃತತ್ವವನ್ನು ಜನರು ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯ - ಎಂಬುದನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರು ಮನಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯಪರನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮ ನಿರತರಾಗಿ, ಜ್ಞಾನವಂತರಾಗಿ, ಕರ್ತವ್ಯಶೀಲರಾಗಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಸಂತ್ರಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂದು ಯೋಗ ವಾಸಿಷ್ಠವು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮ-ಜ್ಞಾನ ಸಮನ್ವಯದ ಮೂಲಕ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಕರ್ತೃ-ಕಾಲ ವಿಚಾರ :

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಬರೆದ ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯೇ ಈ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವನ್ನು ಬರೆದರೆನ್ನುವುದು ಬಹು ಜನರ ಅಭಿಮತ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸರ್ಗದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ “ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀವಾಸಿಷ್ಠಮಹಾರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ” ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳೇ ಎಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳ ನಂಬಿಕೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳು ಕಥಾಭಾಗವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದ ರಾದ್ದರಿಂದ ತತ್ತ್ವ ಜ್ಞಾನವಿಚಾರವನ್ನು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುವುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕರ್ತೃ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇದರ ಕರ್ತೃವು ಬೇರೆಯೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಲ್ಲ. ಇದರ ರಚನಾಕಾಲ ೧೨ ಅಥವಾ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲವೆಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಂಥಪ್ರಮಾಣ :

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠವು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೧) ವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಕರಣ, ೨) ಮುಮುಕ್ಷುವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಕರಣ, ೩) ಉತ್ತತಿಪ್ರಕರಣ, ೪) ಸ್ಥಿತಿಪ್ರಕರಣ, ೫) ಉಪಶಮ ಪ್ರಕರಣ, ೬) ನಿರ್ವಾಣಪ್ರಕರಣ ಎಂದು ಆರು ಪ್ರಕರಣಗಳಿವೆ. ಕೊನೆಯ ನಿರ್ವಾಣಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ-ಉತ್ತರಾರ್ಧ ವೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಸರ್ಗಗಳಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಗದಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಸಂಖ್ಯೆ ಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮೊದಲ ವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೩೩ ಸರ್ಗಗಳು ೧೧೪೭ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಎರಡನೆಯ ಮುಮುಕ್ಷುವ್ಯವಹಾರಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೨೦ ಸರ್ಗಗಳು ೮೦೭ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಮೂರನೆಯ ಉತ್ತತಿಪ್ರಕ ರಣದಲ್ಲಿ ೧೨೨ ಸರ್ಗಗಳು ೫೪೧೧ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೬೨ ಸರ್ಗಗಳು ೨೪೨೦ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಐದ ನೆಯ ಉಪಶಮನಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ೯೩ ಸರ್ಗಗಳು ೪೨೭೪ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಆರನೆಯ ನಿರ್ವಾಣಪ್ರಕರಣದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ೧೨೮ ಸರ್ಗಗಳು ೫೩೬೯ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ೧೭೦ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ೭೦೩೫ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಆರು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟು ೬೨೮ ಸರ್ಗಗಳು ಹಾಗೂ ೨೬,೪೬೩ ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ. ೬೨೮ ಸರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಧಾನವಿಷಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. (ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾರ್ಶ್ಯನಿವೇದನಸರ್ಗ, ಜೀವಿತಗರ್ಹಣಸರ್ಗ ಇತ್ಯಾದಿ.)

ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಲೌಕಿಕಜೀವನದ ಮತ್ತು ಪರಮಾರ್ಥತತ್ತ್ವದ ಮಧ್ಯದ ಅಂತರವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದಾಗ ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಅಜ್ಞಾನವು ಆವರಿಸಿತು. ಈ ಅಜ್ಞಾನಕಾರಣದಿಂದ ಒದಗಿಬಂದ ಅಕರ್ಮಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಜೀವನದ ಸಮಷ್ಟಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡು ವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಉತ್ತತಿಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ತತಿ ವಿಚಾರಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪೌಢವಾಗಿದ್ದು ವಸಿಷ್ಠರ ವಿಶಾಲ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇದೊಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಸಮುಚಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರ. ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಕರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದ್ದರೇನೇ ಕರ್ಮದ ವ್ಯಾಮೋಹವು ದೂರವಾಗಿ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಅರ್ಪಣಾಭಾವವು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದು.

ಶ್ರೀರಾಮನ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ

ಗುರುಕುಲದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಗಳನ್ನೂ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಆಸೆಯನ್ನು ತಂದೆ

ದಶರಥನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಅವನು ವಸಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಬರಲು ರಾಮನಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ವಸಿಷ್ಠರು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶಾಸ್ತ್ರವೇತ್ತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆಯು, ತನಗೆ ಆಪ್ತರಾದ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮ ರಾಜಪುತ್ರರೊಡನೆ ಹೊರಟು, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು, ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವುದರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರದೆ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಬಯಸದೆ ಕಳಾಹಿನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ದಶರಥನ ಸಭೆಗೆ ಬಂದು ರಾಕ್ಷಸರ ಉಪಟಳವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನನ್ನ ಜೊತೆ ಕಳುಹಿಸು ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ದಶರಥನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು, ಅನನುಭವಿ, ಹಾಗಾಗಿ ನಾನೇ ರಾಕ್ಷಸರ ನಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ವಸಿಷ್ಠರ ಉಪದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ದಶರಥನು ರಾಮನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಜೊತೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಒಪ್ಪಿ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ದೂತನನ್ನು ರಾಮನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಮನು ತಂದೆಯ ಮಾತಿ ನಂತೆ ಸಭೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಮೊದಲಾದವರು, ಕೌಸಲ್ಯಾದಿ ರಾಜಮಾತೆಯರು, ಅನೇಕ ನಾಗರಿಕರು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕಳಾಹಿನನಾದ ರಾಮನ ಚಿಂತೆಗೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಮನು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಗೆ, ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಿಂ ನಾಮೇದಂ ಬತ ಸುಖಂ ಯೇಯಂ ಸಂಸಾರಸಂತತಿಃ |
ಜಾಯತೇ ಮೃತಯೇ ಲೋಕೋ ಮ್ರಿಯತೇ ಜನನಾಯ ಚ ||

ಅಸ್ಥಿರಾಸ್ವರ್ಗ ಏವೇಮೇ ಸಚರಾಚರಚೇಷ್ಟಿತಾಃ |
ಅಪದಾಂ ಪತಯಃ ಪಾಪಾ ಭಾವಾವಿಭವಭೂಮಯಃ ||
(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೨, ಶ್ಲೋಕ-೨, ೮)

ಈ ಸುಖ ಎನ್ನುವುದು ಏನು? ಸಾಯಲು ಹುಟ್ಟುವುದು, ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಯುವುದು ಎಂಬ ಸಂಸಾರದ ಪ್ರವಾಹವು ಯಾವುದು? ಚರಾಚರವಾಗಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರವು. ಈ ವೈಭವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಪತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವು, ಪಾಪಸ್ಥಾನವು. ವಂಚಕಗಳಾದ ಈ ಸಂಪತ್ತುಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ದುಃಖಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಂದು ಒಡ್ಡುತ್ತವೆ. ಹುಟ್ಟು-ಸಾವು-ಮುಪ್ಪು-ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅಧೀರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಯಚ್ಚೇದಂ ದೃಶ್ಯತೇ ಕಿಂಚಿತ್ ಜಗತ್ಸಾಂ ವರಜಂಗಮಮ್ |
ತತ್ಸರ್ವಮಸ್ಥಿರಂ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ ಸ್ವಪ್ನಸಂಗಮಸಂನಿಭಮ್ ||
(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೨೮, ಶ್ಲೋಕ-೧)

ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯೇ! ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರವಾದುದು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಅನುಭವದಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕವಾದುದು.

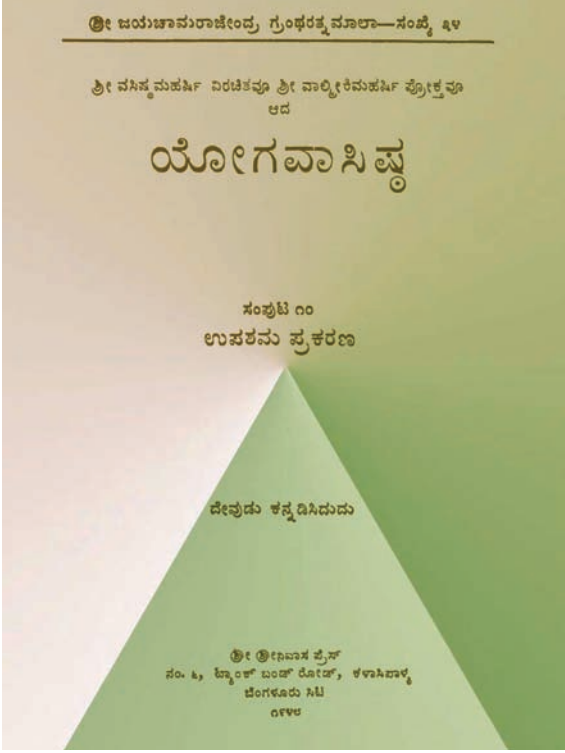
ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಕ್ಷಯಮಾಯಾತಿ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಜಾಯತೇ ಪುನಃ |
ಅಧ್ಯಾಪಿ ಹತರೂಪಾಯ ನಾಂತೋಽಸ್ಯಾ ದಗ್ಧಸಂಸ್ಕತೇಃ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ವೈರಾಗ್ಯಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೨೮, ಶ್ಲೋಕ-೧೮)

ಈ ಸುಟ್ಟ ಸಂಸಾರವು ನಿತ್ಯವೂ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ನಿತ್ಯವೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ನನಗೇನಾಗಬೇಕು ! ಭೋಗಗಳಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ, ನಾನು ಮರಣವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿಲ್ಲ, ಜೀವಿತವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೊಂದು ನೋವು ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಹೇಗೆ ಇರುವೆನೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವೆನು, ಅನಿತ್ಯವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಹಾಗೂ ಇದರಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳೂ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ, ಹೇಗೆ ಇರುತ್ತವೆ, ಹೇಗೆ ಸಾಯುತ್ತವೆ, ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣವಾವುದು, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಿಳಿಯದೇ ಗೊಂದಲಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ, ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ತಳಮಳವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ತಳಮಳಗೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ರಾಜಪುರೋಹಿತರಾದ ವಸಿಷ್ಠರೇ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹರು. ಅವರೇ ರಾಮನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಿತ್ತತೋಷಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಉತ್ಸಾಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲು ತೊಡಗುವರು.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಆತ್ಮನಿ ಇತಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮ್ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಬ್ದದ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ. ಆತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಚಿಂತನೆ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಚಿಂತನೆ ಎಂದು ಅಭಿಮತ. ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಹಾಗೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಆಡಗಿರುವ ಸಕಲ ಜೀವಿರಾಶಿಗಳೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಒಂದು ಅದ್ವಿತೀಯ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿ ನಿಂತು, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವರವರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೃಹತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಬಲ್ಲವರು ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಲ್ಲದರ ಒಳಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಆಡಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಅದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರರು. ಅದು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅನೇಕವಾಗಿದೆ.

ಏಕಂ ಸದ್ವಿಷ್ಣು ಬಹುಧಾ ವದಂತ್ಯಗ್ನಿಂ
ಯಮಂ ಮಾತರಿಶ್ವಾನಮಾಹುಃ|

(ಋಗ್ವೇದಸಂಹಿತಾ, ೧-೧೬೪-೪೬)

ಇರುವುದೊಂದೇ, ಬಲ್ಲವರು ಅದನ್ನು ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವಾಯು, ವರುಣ ಮುಂತಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಋಗ್ವೇದವೇ ಮೊದಲು ಹೇಳಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಪರ ತತ್ತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ವಸಿಷ್ಠರು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಆತ್ಮಚಿಂತನೆ

ಎಲೈ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ! ನಿನಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಮನವಿಟ್ಟು ಕೇಳು ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಬೆಳಕನ್ನು ರಾಮನ ಮೇಲೆ ಹರಿಸುವರು. ಮಹಾಮುನಿಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ವಿಪ್ರರೂ, ರಾಜರೂ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವರು. ಅವರು ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಸಂಸಾರದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರಲ್ಲಾ ಅಂದರೆ, ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಇರುವರು ಎಂಬುದನ್ನೂ ರಾಮ ಯೋಚಿಸು.

ವಿಕೃತಕಾ ವಿಕೃತವಿಕ್ಲಬ್ಧವಿಷ್ಣವಾ

ಯಥಾ ಸ್ಥಿತಾ ಹರಿಹರಪದ್ಮಚಾದಯಃ |

ನರೋತ್ತಮಾಸ್ಸಮಧಿಗತಾತ್ಮದೀಪಕಾ-

ಸ್ತಥಾ ಸ್ಥಿತಾ ಜಗತಿ ವಿಶುದ್ಧಬುದ್ಧಯಃ || (ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಮುಮುಕ್ಷುಪ್ರವಹಾರಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೨, ಶ್ಲೋಕ-೧೯)

ಆತ್ಮನೆಂಬ ದೀಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ನರೋತ್ತಮರೂ ಹರಿ ಹರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಂತೆಯೇ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಆಸಕ್ತಿ ಯನ್ನೂ ವಹಿಸದೆ ಯಾವ ತೆರದ ಸಂಕಲ್ಪಗಳಿಗೂ ಎಡೆಗೊಡದೆ ಶುದ್ಧಬುದ್ಧಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಮೋಹವೆಂಬ ಕತ್ತಲು ಕಳೆದು, ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಮೋಡವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಿರಲು, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವು ದೊರೆತು, ಆತ್ಮಲಾಭವಾಗಿರಲು, ಆರ್ಯರೊಡನೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರ ನಡೆಸುತ್ತಾ ದೇಹವೇ ತಾನೆಂಬ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೋಗಿರಲು, ತತ್ತ್ವದರ್ಶನವಾದವರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಸಾರವು ರಮಣೀಯವೇ ಆಗಿರುವುದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲವೂ ದೊರೆಯುವುವು. ಹಾಗಾಗಿ ಅವನು ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೇನನ್ನೂ ಹಿಡಿಯಬಾರದು.

ಸ್ವಾನುಭೂತೇಶ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ಯ ಗುರೋಶ್ಚೈವೈಕವಾಕ್ಯತಾ |

ಯಸ್ಯಾಭ್ಯಾಸೇನ ತೇನಾತ್ಮಾ ಸಂತತೇನಾವಲೋಕ್ಯತೇ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಮುಮುಕ್ಷುಪ್ರವಹಾರಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೩, ಶ್ಲೋಕ-೧೧)

ಯಾವ ಮಹಾನುಭಾವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅನುಭವ, ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ, ಗುರುವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕವಾಕ್ಯತೆಯುಂಟೋ ಅವನಿಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನವು ಸದಾ ಇರುವುದು. ಇಹದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟು, ಸುಖವು ತೃಣದಷ್ಟು, ಅದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ದುಃಖವನ್ನೇ ತರುವ ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಮನವಿಡಬಾರದು.

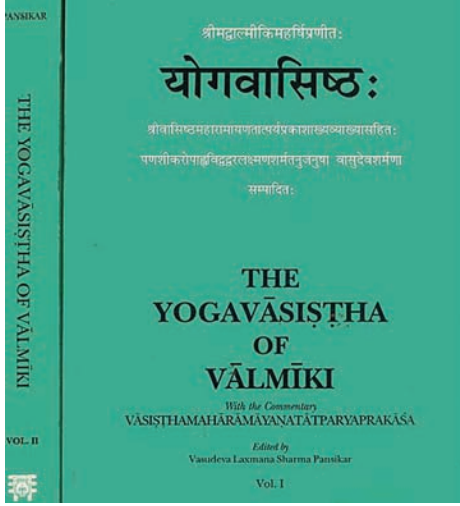
ವಿವೇಕಿಯಾದವನ ನಿಜವಾದ ಕರ್ತವ್ಯವೇನು?

ವಸಿಷ್ಠರು ರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದಲೂ, ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಿವೇಕವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಘೋರವಾದ ಈ ಸಂಸಾರನದಿಯೆಂಬ ಆಪತ್ತನ್ನು ದಾಟಬೇಕು. ವಿಷದಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಯನ್ನೂ, ಸಮೋಹವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸಂಸಾರಮಾಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಯಾವನೂ ಮೈಮರೆ ಯಬಾರದು. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಒಾವನು ಉಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದಿರುವನೋ ಅವನು ಧಗಧಗನೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನಂತೆ ಆಗುವನು.

ಯತ್ಪಾಪ್ಯ ನ ನಿವರ್ತಂತೇ ಯದಾಸಾದ್ಯ ನ ಶೋಚತೇ |

ತತ್ಪದಂ ಶೇಷಮುಷೀಲಭ್ಯಮಸ್ಯೈವಾತ್ರ ನ ಸಂಶಯಃ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಮುಮುಕ್ಷುಪ್ರವಹಾರಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೩, ಶ್ಲೋಕ-೩೪)

ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿದವನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿರುಗುವು ದಿಲ್ಲವೋ, ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಶೋಕಿಸುವು ದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹದೊಂದು ಪರಮಪದ ಉಂಟೇ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಜ್ಞಾನೈಕಲಭ್ಯವಾದುದು.

ಶಮ (ಶಾಂತಿ), ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿ, ದಮ (ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ), ಸಂತೋಷ, ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ, ಶಾಸ್ತ್ರಾದ್ಯಯನ, ಬಲ್ಲವರ ಉಪ ದೇಶದ ಮಾತುಗಳು, ಸಹನೆ, ಉತ್ಸಾಹ, ಕರುಣೆ, ನಿರಹಂಕಾರ, ಐಹಿಕ-ಆಮುಷ್ಮಿಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಬಯಸದೆ ಕೇವಲ ಕರ್ತವ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು, ಇವೆಲ್ಲದರಿಂದ ಆ ಆತ್ಮನನ್ನು ನಾವು ಹೊಂದಬಹುದು. ಅನನ್ಯವಾದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಲೇಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಮನುಷ್ಯನು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಆದರಿಸಬೇಕು.

ಆತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ

ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಇರುವ, ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುವ, ಎರಡಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವ ನಿತ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನೇ ಶೂನ್ಯವೆಂದೂ, ಪ್ರಕೃತಿ ಯೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೂ, ವಿಜ್ಞಾನವೆಂದೂ, ಶಿವನೆಂದೂ, ಈಶಾನನೆಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಯಾವಾಗ ಯಾವುದನ್ನು ಕಂಡರೂ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ! ಇದರಲ್ಲಿ ಸಜಾತೀಯ-ವಿಜಾತೀಯ ಸ್ವಪರಭೇದಗಳೆಂಬ ದ್ವಿತ್ವ, ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವು ಎಂಬ ಅನ್ಯತೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತು ಎಂಬುದು ಯಾವುದುಂಟೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಧ್ಯಯೇ (ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿ) ಆವರಿಸಿರುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಆಪಾತಾಲಮನಂತಾತ್ಮಾ ಪೂರಿತೋಽಂಭೋಧಿರಂಬುಭಿಃ |

ಆಬ್ರಹ್ಮಸ್ತಂಬಪರ್ಯಂತಂ ಜಗದಾಪೂರ್ಣಮಾತ್ಮನಾ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಉಪಶಮಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೭, ಶ್ಲೋಕ-೨೯)

ಜಲಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ತಳದ ವರೆಗೂ ನೀರೇ ನೀರಾಗಿರುವಂತೆ, ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸ್ತಂಬವೆಂಬ ಸಣ್ಣ ಕ್ರಿಮಿಯವರೆಗೂ ಎಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮವೇ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವುದು.

ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಒಂದೇ

ಅದ್ವೈತವಾಗಿ, ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮಶಕ್ತಿಯೇ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಲೀಲೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿದಾಗ ದ್ವೈತ-ಅದ್ವೈತಭೇದಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವುದು. ಆದ್ದ ರಿಂದ ರಾಮ! ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗಲಿ, ತನ್ನದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಬೇರೆಯವರದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಯಾವುದರಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ, ಯಾವಾ ಗಲೇ ಆಗಲಿ, ನಷ್ಟವಾಗಲಿ, ಲಾಭವಾಗಲಿ, ಸುಖದುಃಖಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗಬೇಡ ಎಂದು ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಹೇಳು ವರು. ರಾಮ ನೀನು ಭಾವಾದ್ವೈತವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು, ಸತ್ತಾ ದ್ವೈತ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರಲಿ, ಕರ್ಮಾದ್ವೈತವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸು. ಹೀಗೆ ನೀನೂ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಮಯನಾಗಿರು, ಅಂದರೆ “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ - ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದೇನೆ” ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ತಾನೇ ತಾನಾಗಿರುವುದು ಭಾವಾದ್ವೈತವು. ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿವೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟು ಹಿಡಿದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುವ “ಸರ್ವಂ ಖಲ್ವಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮ - ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂಬುದು ಸತ್ತಾದ್ವೈತವು. ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೂ ಒಂದೇ ಬಿಟ್ಟರೂ ಒಂದೇ ಎನ್ನುವುದು ಕರ್ಮಾದ್ವೈತವು. ಈ ಸಂಸಾರಭೂಮಿಯು ಸದಾ ಭೀಕರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವ ಗಳೆಂಬ ಬಿರುಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ಅವಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ಆನೆಯು ಹೋಗಿ ಕಂದರದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಂತೆ ನೀನೂ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವೆ. ರಾಮ, ಹಾಗಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೋ.

ದ್ವೈತವೆಂಬುದು (ಭೇದಬುದ್ಧಿಯು) ಕೇವಲ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆದುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಎಂದಿಗೂ ಸಂಭವಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಎರಡಿದ್ದು ಒಂದಾಯಿತು ಎನ್ನೋಣವೇ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲ, ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯದು ಯಾವುದೂ ಇರಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಎಲೈ ಆತ್ಮಜ್ಞ ರಾಮನೇ ! ಐಕ್ಯವೆಂಬುದೂ ಸಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಐಕ್ಯರಹಿತ ವಾದ (ಎರಡು ಸೇರಿ ಒಂದಾದುದಲ್ಲವಾದ) ಅದ್ವೈತವೇ, ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು.

ನಾನು ಎಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತುಗಳೂ ಎಂಬುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇರುವುದೆಲ್ಲ ನಿರ್ವಿಕಾರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದೇ. ಅದು ಕೇವಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಮಾತ್ರ (ಅನುಭವಸ್ವರೂಪವು). ಅದು ಶಾಂತವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತೆಂಬುದು ಸತ್ ಅಲ್ಲ. ಅಸತ್ ಅಲ್ಲ. ಸತ್ತಾ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೂಪವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗಿದೆ.

ಪರಮಮೃತಮನಾದ್ಯಂ ಭಾಸನಂ ಸರ್ವಭಾಸಾ-
ಮಜರಮಜಮಚಿಂತ್ಯಂ ನಿಷ್ಕಲಂ ನಿರ್ವಿಕಾರಮ್ |
ವಿಗತಕರಣಜಾಲಂ ಜೀವನಂ ಜೀವಶಕ್ತೇಃ
ಸಕಲಕಲನಹೀನಂ ಕಾರಣಂ ಕಾರಣಾನಾಮ್ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಉಪಶಮಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೭, ಶ್ಲೋಕ-೩೩)

ಇದು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಅಮೃತ, ಅನಾದಿ, ಎಲ್ಲ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ಪ್ರಕಾಶವಾದುದು. ಅದು ಅಜರ, ಅಚಿಂತ್ಯ, ನಿಷ್ಕಲ, ನಿರ್ವಿಕಾರ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗದು, ಪ್ರಾಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಣವು, ಯಾವುದೊಂದು ಭಾವನೆಗೂ ಎಟುಕದು. ಸರ್ವ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾದುದು.

ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಸ್ತವಾಗದೆ ಉದಿತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಒಡೆಯನಾಗಿರುವುದು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಚಿತ್ತಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು, ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಸ್ವಲಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಉಪದೇಶ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೇ ಆನಂದಪಡುವ ಸ್ವಾತ್ಮರಾಮವು. ನೀನು, ನಾನು, ಜಗತ್ತು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವೆಲ್ಲವೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ಇರಬೇಕು. ದಶಮನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಂತರಾರ್ಥವನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಹತ್ತುಜನ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಒಂಭತ್ತು ಮಂದಿಯನ್ನೇ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂಭತ್ತು ಜನರೇ ಇರುವರಲ್ಲ ! ನಾವು ಹೊರಟಾಗ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಇದ್ದೆವಲ್ಲ ! ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಏನಾದನು? ಎಂದು ಕಳವಳಪಡುತ್ತಿರಲು, ಆಗ ಅದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬಂದು ನೀನೇ ಹತ್ತನೆಯವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅವನು ತಾನು ಹತ್ತನೆಯವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಂತೋಷಪಡುವನಲ್ಲವೇ! ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಂಕಟಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾವುದು? ಅದು ಅವನ ಅಜ್ಞಾನವೇ. ಅವನು ನಾನೇ ಹತ್ತನೆಯವನು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿದರೆ ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ವ್ಯಸನಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಆತ್ಮನು ತಾನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತು ತಾನು ದುಃಖಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವನು. ಶ್ರವಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅವನ ಅಜ್ಞಾನವು ತೊಲಗುವುದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉಪದೇಶವಾಕ್ಯವು ಅವಶ್ಯಕ. ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದವರು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹರು.

ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರ ಸ್ವರೂಪ

ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರು. ಅವರು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವರಾದರೂ, ಆದಿ-ಮಧ್ಯ-

ಅಂತಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖದಿಂದ ವಿರಸವೇ ಆಗಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಂಡು ನಗುವರು. ಮಾಡಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಇರುವರು.

ಸರ್ವತ್ರ ವಿಗತೋದ್ದೇಗಃ ಸರ್ವಾರ್ಥಪರಿಪೋಷಕಃ |

ವಿವೇಕೋದ್ಯೋತದೃಷ್ಟಾತ್ಮಾ ಪ್ರಬೋಧೋಪವನಸ್ಥಿತಿಃ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಉಪಶಮಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೧೮, ಶ್ಲೋಕ-೪)

ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ವಹಿಸದೆ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕು ಬೇಕಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗಿ, ವಿವೇಕವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶನ ಪಡೆದವನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಉಪವನದಲ್ಲಿ ಇರುವನು. ಶತ್ರುಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸಮನಾಗಿ ದಯಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಗುರುಹಿರಿಯರಲ್ಲಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದೆ ಇರುವನು. ಅವನು ಯಾರನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ದುಃಖವು ಬಂದಿ ತೆಂದು ಅಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಖವು ಬರಲೆಂದು ಆಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮೌನವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡದೆ ಇರುತ್ತ ಅಪ್ರಕೃತವಾದುದನ್ನು ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡದೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ದ್ದರೂ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಇವನೇ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತನು. ಇವನೇ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹನು. ಇಂತಹವನಿಂದ ನಾವು ಆತ್ಮನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ನಿಷ್ಕಾಮಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ತುಚ್ಛ

ನಾವು ಆಪತ್ತುಗಳೆಂಬ ಮುಳ್ಳುಗಿಡಗಳಿಗೆ ಕೊಡಲಿ ಯಾಗಿಯೂ, ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿಯೂ, ಶಾಂತಿ (ಇಂದ್ರಿಯ ಮನೋನಿಗ್ರಹ) ಎಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೂಗಳ ಗೊಂಚಲಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿಷ್ಕಾಮಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕು. ಆಶಾರಾಹಿತಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಆಕಾರವುಳ್ಳ (ನಿಷ್ಕಾಮ) ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಗೋವಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಷ್ಟು ಅಲ್ಪವಾಗಿಯೂ, ಮಹಾಮೇರು ಪರ್ವತವು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮೋಟುಮರದಂತೆ ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾಗಿಯೂ, ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಸಣ್ಣ ಸಂಪುಟಗಳಂತೆ ಹ್ರಸ್ವವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳೂ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಯಂತೆ ಉಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದವುಗಳಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವವು.

ಪದಂ ಯಸ್ಯ ನ ಬಧ್ನಾತಿ ಕದಾಚಿತ್ಕಲನಾ ಹೃದಿ |

ತೃಣೈಕೃತತಿಭುವನಃ ಕೇನಾಸಾವಪಮೀಯತೇ ||

(ಯೋಗವಾಸಿಷ್ಠ, ಉಪಶಮಪ್ರಕರಣ, ಸರ್ಗ-೭೪, ಶ್ಲೋಕ-೪೯)

ಯಾವ ಮಹಾನುಭಾವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಶೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕದೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಿಡುವುದೋ ಮತ್ತು ಯಾವಾತನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಗೆ